

Redere, forretningsmenn - og Keynes

HISTORIEN OM ET NORSK SELSKAP I LONDONS FINANSMARKED

BJØRN L. BASBERG

Bjørn L. Basberg er professor i økonomisk historie ved Norges Handelshøyskole (NHH).
E-post: Bjorn.basberg@nhh.no

Artikkelen gjennomgår historien til det norske hvalfangstselskapet A/S Hektor og hvordan det etablerte det britiske Hector Whaling Company Ltd i London i 1928. Fokus er på slutten av 1920-tallet, og analysen gir ny innsikt i bakgrunnen for internasjonaliseringen av hvalfangstnæringen - og hvordan en opererte i det internasjonale finansmarked.

NØKKELORD

hvalfangst | økonomisk historie | holdingselskap | finansiering | Keynes

INNLEDNING¹

Tidlig i det 20. århundre ble hvalfangsten i Antarktis-området etablert. Norske selskaper var blant pionerene, og hvalfangstindustrien utviklet seg etter hvert til å bli av stor betydning for norsk økonomi – særlig fra slutten av 1920-tallet da ekspansjonen var spesielt sterk. I flere år var verdien av hvalfangsten større enn fiskerierene. Det meste av produksjonen var hvalolje og ble eksportert til den internasjonale fettindustrien. Valutainntektene fra næringen ble dermed betydelige. Målt på andre måter var allikevel hvalfangstindustrien forholdsvis beskjeden. Det var aldri mer enn 6-7000 sysselsatte – en stor del hjemmehørende i Vestfold-fylkene.²

Norge ledet an, men også andre nasjoner, særlig Storbritannia, ble stadig mer aktive på fangstfeltene i Sørishavet. Ekspansjonen kom etterhvert i stor grad til å bli en norsk-britisk rivalisering. Det utviklet seg også til en form for avhengighet

1. Artikkelen er i hovedsak basert på nylig ordnede og tilgjengelige arkiver for det norske A/S Hektor og tilknyttede selskaper. Til en viss grad har denne artikkelen utnyttet arkivet etter John Maynard Keynes ved Kings College, Cambridge. En artikkel som mer eksplisitt drøfter Keynes rolle er Basberg, «Keynes, Trouton and the Hector Whaling Company».
2. Om hvalfangstnæringens plass i den samlede norske økonomi på denne tiden, se Hodne og Grytten, *Norsk økonomi i det 20. århundre*, 158 eller Sandvik, *Nasjonens velstand*, 205.

mellom de to fangstnasjonene. De britiske selskapene trengte norsk teknologi, mannskap, ferdigheter og kompetanse. Nordmennene trengte tilgang til fangstområder – lisenser og konsesjoner – spesielt i de britisk-kontrollerte områdene rundt og sør for Falklandsøyene.³

Fra siste halvdel av 1920-tallet ble forholdet endret. De norske hvalfangerne flyttet gradvis fangsten ut i internasjonalt farvann, områder som på den tiden ikke forutsatte noen form for lisenser eller konsesjoner. På denne tiden ble den norske avhengigheten av Storbritannia først og fremst økonomisk. Både denne form for avhengighet og en fortsatt avhengighet av enkelte konsesjoner, var årsaker til at norske hvalfangstselskaper flyttet virksomheten til Storbritannia. Ved å flytte sine selskaper, ble det antatt at lisenser og leieavtaler ble lettere å oppnå. Vanskeligheter med lisensfornyelser hadde vært en bekymring fra midten av 1920-tallet da mange opprinnelige avtaler trengte fornyelse. Videre var den store ekspansjonen og investeringene på slutten av 1920-tallet vanskelig å finansiere i Norge. De norske hvalrederne vendte seg da til Londons aksjemarked. Tønnessen og Johnsen i deres standardverk om næringen uttrykte seg slik: «Engelsk kapital og norsk sakkunnskap møttes i et fruktbart samarbeid».⁴ En mulighet var å legge ut for salg aksjer i norske selskap i London. Et annet alternativ var å etablere et britisk holdingselskap som tok over eierskapet i det norske selskapet. Dette er hva A/S Hektor gjorde i 1928 da 70 prosent av aksjene ble solgt til Hector Whaling Company Ltd, et selskap som ble grunnlagt i London 1. august samme år. Det følgende er en analyse av hvordan dette gikk til, og den videre utviklingen av de to selskapene.

Hector Whaling kan tjene som eksempel på en type selskap som hadde vært populært i City of London helt siden 1800-tallet, det såkalte frittstående selskap (*freestanding company*). Dette var et selskap etablert i et land med det formål å drive virksomhet utenfor landet. Den viktigste grunnen for etableringen var å reise kapital ved å selge aksjer, en virksomhet der London fortsatt hadde en konkurransefordel i forhold til de fleste andre steder.⁵ Vanligvis dreide dette seg om selskaper med svært ensartet virksomhet (*single project firms*) med virksomhet i økonomisk sett mindre utviklede deler av verden. Hvalfangst i Antarktis var på alle måter en slik virksomhet. Å etablere et holdingselskap i London var også en velkjent strategi

3. For en samlet redegjørelse for Antarktis-hvalfangsten på 1900-tallet, se Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*. Ekspansjonen på slutten av 1920-tallet er i detalj redegjort for i bind III, 339ff. For historien til de selskaper som var involvert i den tidligste tiden av hvalfangsten i Falkland Islands Dependencies, se også Hart, *Whaling in the Falkland Islands Dependencies*.

4. Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 350.

5. For definisjoner, samt en bred diskusjon om denne type selskaper, se Wilkins og Schröter (red.), *The Free-Standing Company*, spesielt innledningskapitlet av Wilkins, 3ff.

benyttet i andre næringer og av forretningsmenn fra mange land. Hector Whaling vil dermed gi et nytt eksempel som fyller ut vår kunnskap om dette fenomenet. Spesielt to nye sider ved historien har trådt klarere frem: Den ene er kompleksiteten i de finansielle transaksjonene som ble utført da kontrollen av A/S Hektor ble overtatt av det nye holdingselskapet. En annen er ambisjonene til det nye selskapet. Det norske Hektor hadde vært blant de ledende hvalfangstselskaper på 1920-tallet. Men den nye ledelsen i Hector Whaling la planer for å gjøre selskapet til *det* ledende i bransjen gjennom investeringer og fusjoner.

DEN NORSKE OPPRINNELSE

Opprinnelsen og utviklingen av det norske hvalfangstselskapet Hektor er intimt forbundet med Bugge-familien i Tønsberg. Niels Bugge (1823–1896) var den første generasjon av forretningsmenn i familien. Han startet som skipshandler, og utvidet sin virksomhet til skipsfart, hvalfangst og selfangst i Arktis. I 1852 etablerte han selskapet N. Bugge Co. som koordinerte hans ulike forretningsaktiviteter og som også inkluderte etableringen av flere hvalfangstselskaper med virksomhet på den nordlige halvkule.

Niels' sønn Finn Bugge (1871–1958) sluttet seg til sin avdøde fars virksomhet i 1901 etter å ha fullført utdannelsen. Forretningene ble videreført og utvidet, fortsatt med N. Bugge Co. som administrerende selskap. Den 24. oktober 1910 ble hvalfangstselskapet A/S Hektor (*Hvalfangsterselskabet Hektor A/S*) etablert, initiert av Finn Bugge, også med N. Bugge Co. som administrerende selskap.⁶ På dette tidspunkt hadde Bugge inngått et nært samarbeid med en annen lokal forretningsmann i Tønsberg, Hans Krogh-Hansen, som ble partner i N. Bugge Co. Finn Bugge og Hans Krogh-Hansen ble også hovedaksjonærer i Hektor helt fra begynnelsen, og de to familiene ga aldri bort kontrollen i selskapet.

Hektor ble stiftet bare få år etter at den såkalte «moderne» hvalfangsten i Antarktis hadde startet. Selve fangsten ble drevet med små dampdrevne hvalbåter utstyrt med granatharpun-kanoner – et system utviklet av Svend Foyn på 1860-tallet. Hvalen ble så opparbeidet på et anlegg på land (en såkalt landstasjon), eller om bord i et fabrikkskip (et såkalt flytende kokeri). Hovedproduktet var olje.

Den første landstasjonen i Antarktis-området ble satt i drift på øya Sør-Georgia i 1904. Et år senere kom det første flytende kokeriet til Sør-Shetlandsøyene nær den antarktiske halvøya. Disse to områdene ble sentra for hvalfangsten det neste tiåret. Flere landstasjoner ble bygget på Sør-Georgia, mens flytende

6. Om etableringen og den tidlige historien til selskapet, se Hektor og Bugge arkiver. Arkivkataloger inneholder omfattende historiske innledninger til selskapene. Se også Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, II, 380ff.

fabrikkskip opererte i stort antall rundt Sør-Shetlandsøyene. Begge øygruppene var områder under britisk suverenitet og kontroll, som The Falkland Islands Dependencies.⁷

Hektor fikk konsesjon til å etablere en landstasjon på Deception Island – en øy i Sør-Shetlandsgruppen. Dette var en populær base for flytende hvalkokerier, men ennå var det ikke bygget noen landstasjon der.⁸ Hektor hadde også fått konsesjon på å drive et flytende kokeri sammen med landstasjonen. Et skip ble kjøpt brukt i 1910 og ombygget til kokeri, *Ronald* (3021 brt.). Et annet ble kjøpt og ombygget i 1912, *Hektor* (4763 brt.).

I 1914 kjøpte Hektor og Bugge hvalfangstselskapet A/S Hvalen (3478 brt.) inkludert enda et kokeri.⁹ Samtidig ble et av de opprinnelige erstattet med et nyere skip. Ved inngangen til den første verdenskrig drev Hektor tre flytende kokerier med flere fangstbåter, samt landstasjonen på Deception. Det gjorde selskapet til et av de største i den antarktiske hvalfangsten på den tiden. Krigen brakte imidlertid store endringer for næringen. Fra 1915 ble kokeriskipene brukt til andre formål. De gikk alle tapt og satte Hektor i en meget vanskelig stilling da krigen var over.

Ikke før i 1920 fikk selskapet et nytt flytende kokeri. *Ronald* med sine 6249 brt. var det største skipet i hvalfangstflåten så langt, og også det første spesialbygde fabrikkskipet. Et annet kokeri var klart for 1922/1923 sesongen.

Selv om investeringene til en viss grad ble betalt med krigsforsikringsutbetalingene, medførte de at Hektors økonomiske stilling ble presset. Hvaloljeprisene var også fallende i denne perioden. I tillegg, på grunn av pengepolitikken (den såkalte paripolitikken) både i Norge og Storbritannia, ble britiske pund dyrere særlig på begynnelsen av 1920-tallet. Begge de nye fartøyene måtte betales i britisk valuta, og selskapet måtte ta opp et lån på £ 230 000 i London for å være i stand til å dekke utgiftene.¹⁰ I tre år på rad (1920–1922) ble det ikke betalt utbytte til aksjonærene. Regnskapene både for Hektor og Hvalen viste tap. Heldigvis ble hvaloljen først og fremst solgt i britisk valuta. Dette bedret gradvis den økonomiske situasjonen i disse årene. Utbytte kunne betales til aksjonærene, men i 1927 var det igjen stopp. 1920-tallet var på mange måter en utfordrende periode for hvalfangstnæringen og Hektor var intet unntak.

7. The Falkland Islands Dependencies ble etablert i 1908 og inkluderte sektoren mellom 20° og 80° lengdegrad hele veien fra Sydpolen. Det inkluderte den Antarktiske halvøya, og øyene Sør-Georgia, South Sandwich Island og Sør-Orknøyene. Fra 1962 ble British Antarctic Territory etablert sør for 60° breddegrad som følge av Antarktistraktaten, en region som også Argentina og Chile krevde suverenitet over.

8. Hart, *Whaling in the Falkland Islands*, 103ff.

9. A/S Hvalen ble fusjonert med Hektor i 1928. Se Hektor, ekstraordinær generalforsamling, 30. mai 1928 (Hektor / Aa / L0001).

10. Tønnessen og Johnsen, III, 183–85 behandler eksplisitt Hektors økonomiske utfordringer i denne perioden. Se også Kierulf, *Haandbok*.

ET AVGJØRENDE EKTESKAP

Et av Finn Bugges tre barn var Maude Edle (f. 1902). Hun skulle komme til å spille en viktig rolle for den videre utvikling av virksomheten. Maude vokste opp i Tønsberg, og reiste til London for å fullføre utdannelsen på en såkalt «Finishing School». Bugge hadde forretningspartnere i London, blant annet en hvaloljemegler. Høsten 1925 inviterte meglerens sønn Maude til middag i hans leilighet der han bodde sammen med Rupert Trouton. Rupert og Maude likte åpenbart hverandres selskap, og allerede tre måneder senere, i februar 1926, giftet de seg.¹¹

Rupert De Burgh Trouton (1897–1965) hadde studert økonomi i Cambridge og var blant John Maynard Keynes studenter der. I 1921 etablerte han seg i London, ble partner i et meglerforetak i City og deltok i etableringen av flere investerings-selskaper i stor grad i samarbeid med Keynes som i tillegg til å skjøtte sin akademiske karriere, også var svært aktiv i aksjemarkedet. De jobbet tett sammen helt til Keynes død i 1946.¹²

Det sies at det plutselige ekteskapet (bryllupet fant sted i London) ikke var videre populært hos Maudes foreldre i Norge. Imidlertid må forholdet har bedret seg raskt, for etter kort tid var Trouton involvert i svigerfarens virksomhet – spesielt de internasjonale aspekter knyttet til hvordan selskapet kunne bedre sitt økonomiske fundament. En viktig brikke i hvordan Hektor håndtert dette ble Rupert Trouton og hans kolleger i City.

ETABLERING I LONDON

Hektor hadde alltid vært et ambisiøst selskap. Det ble investert og utvidet, og denne strategien ble videreført fra midten av 1920-tallet. I 1927 begynte planer for en videre *internasjonal* ekspansjon å ta form. Et opprinnelig prospekt som ble diskutert blant de største eierne (Bugge og Krohn-Hansen) og Trouton, var at Hektor skulle kjøpe og slå seg sammen med et annet norsk hvalfangstselskap (A/S Tønsberg Hvalfangeri) og deretter etablere ett nytt britisk holdingselskap. I november samme år var nordmennene i London. De møtte tjenestemenn i Colonial Office og ble fortalt at det ikke var noen innvendinger mot en slik plan, «provided that a whaling monopoly was not set up».¹³ For at Hektor kunne kjøpe Tønsberg Hvalfangeri, ble økonomisk støtte garantert av et Londonselskap, Constructive Finance & Investment Co. Ltd og dets administrerende direktør Edward de Stein. De Stein

11. Samtaler med Karin (Tulla) Young (f. Trouton). Hun var Maude og Ruperts eneste barn, født etter elleve års ekteskap i 1937.

12. Birley Roberts, «Rupert De Burgh Trouton». Forholdet til Keynes er eksplisitt analysert i Basberg, «Keynes, Trouton and the Hector Whaling Company».

13. Memorandum fra Trouton, 18. november 1927 (Bugge / Dc / L001).

var en forholdsvis liten «merchant banker» i byen som spesialiserte seg på å hjelpe nye virksomheter med å skaffe kapital.¹⁴ Han var en av Troutons forretningsforbindelser.

Planen var at Hektor skulle utstede gjeldsbrev til Constructive Finance, og at de så skulle tas over av et nytt selskap etablert i London.¹⁵ Trouton arbeidet tett med De Stein og Constructive Finance, og de diskuterte hvordan både et nytt norsk og et nytt britisk selskap skulle utformes. Det involverte komplekse transaksjoner, valuta- og skattespørsmål, og Trouton skrev til De Stein at «you are fully aware of the various difficulties that present themselves in order to enable us to carry out this scheme in a simple and effective way».¹⁶

Det skulle vise seg at forhandlingene med hovedaksjonærene i Tønsberg Hvalfangeri ikke førte frem, og i løpet av våren 1928 ble planene endret til i stedet å inkludere bare Hektor og etableringen av et nytt britisk selskap. Resultatet ble Hector Whaling, grunnlagt i London 1. august 1928. 250 000 aksjer pålydende £ 1 ble utstedt. Rupert Trouton ble tilsatt som direktør sammen med Bugge, Krogh-Hansen og Sir Karl Knudsen fra Hambros Bank.¹⁷

Et par dager etter at Hector formelt var etablert, sendte styret i Hektor et forslag til sine aksjonærer i Norge der de ble informert om at det hadde vært forhandlinger med «an English finance group». Forslaget til aksjonærene lød som følger: Et britisk selskap ville bli etablert (faktisk var det på det tidspunkt allerede etablert) som ville inngå en avtale med Hektor. Det nye selskapet ville overta 70 prosent av Hektors varebeholdning (det ville si hvalolje). Produksjonen fra Hektors hvalfangstvirksomheten (først og fremst hvalolje) ville bli overtatt av det nye selskapet i 20 år. Det nye selskapet ville betale for Hektors utgifter og årlige utbytte. Ved ekstraordinære generalforsamlinger i Hektor 25. august og 29. september ble det besluttet å nedskrive aksjene i selskapet fra 7 millioner kroner til 2,1 millioner kroner, og til å inngå en avtale (*Trading Agreement*) med det britiske selskapet.¹⁸

Hvem var det som kom opp med ideen om å etablere et nytt selskap i London? Var det Bugge selv, eller var det hans svigersønn med sitt førstehånds kjennskap til det britiske aksjemarkedet? De historiske kildene gir ikke noe klart svar, men tanker om å flytte virksomheten til utlandet var tydeligvis noe Bugge og flere andre

14. J. Orbell, «Sir Edward Adolphe Sinauer de Stein (1887-1965)».

15. Brev fra E. De Stein (Constructive Finance) til F. Bugge, 21. november 1927 (Bugge / Dc / L001).

16. Brev fra Trouton til De Stein, 20. januar 1928 (Bugge / Dc / L001).

17. Ifølge Jackson, *The British Whaling Trade*, 201, ble også K.W. Hickman i Edward de Stein & Co utnevnt til styremedlem på grunn av hans «Scandinavian connection». Dette er ikke bekreftet i selskapets kilder.

18. A/S Hektor, Driftsberetning 1927-1928 (Annual Report), oktober 1928 (Hektor / Aa / L0001).

norske hvalfangstredere hadde syslet med i flere år. De trengte økonomisk innsprøyting i sine selskaper. At Trouton spilte en viktig rolle var også åpenbart, og Sir Karl Knudsen uttrykte seg entydig på en ekstraordinær generalforsamling i juni 1929. Æren for etableringen «...belongs primarily to my colleague, Mr. Trouton, who organises our finances.»¹⁹

Ved siden av behovet for kapitalinnsprøyting var etablering i London politisk motivert. Styret i A/S Hektor fryktet at deres konsesjoner på Deception Island ikke ville bli fornyet, og mente at deres forhandlingsposisjon ville være langt bedre dersom selskapet var en britisk juridisk enhet. Dessuten var en ny hvalfangstlov, som begrenset utvidelse av virksomheten, i ferd med å bli innført i Norge. Ved å flytte selskapet til utlandet, ville en unngå å bli rammet av denne lovgivningen.²⁰ Det var altså flere årsaker som til sammen avgjorde beslutningen om etableringen av holdingselskapet. En kunne anta at det hele også var skattemotivert. Det så imidlertid ikke ut til å være tilfelle, i hvert fall ikke fra begynnelsen. Et viktig forhold i den forbindelse var at skipene i henhold til avtalen mellom de to selskapene forble under norsk flagg.

Når det kom til den tekniske siden av hvordan forholdet mellom Hektor og det nye selskapet i London skulle ordnes, og hvordan de komplekse finansielle transaksjoner skulle utføres, er det åpenbart at Trouton spilte en avgjørende rolle i å knytte forbindelser med sine City-kolleger. En av dem, Erling Dekke Næss, fortjener en spesiell omtale i denne forbindelse. Etter oppvekst i Oslo hadde Næss studert økonomi ved London School of Economics og hadde, som Trouton, beveget seg fra interesse for økonomisk teori til å anvende sine kunnskaper i forretningslivet i London. I 1925 eller 1926 hadde de to håpefulle økonomene og forretningsmenn møttes og ble venner. Ifølge Næss fortalte Trouton i 1927 om «en ærgjerring plan som gikk ut på å kjøpe kontroll over svigerfarens hvalfangstselskap og utvide det ved hjelp av britisk kapital. Kunne jeg være interessert i å delta?»²¹ Dette kan selvfølgelig være en noe fordreiet beskrivelse av hva som faktisk ble sagt. Men Næss ble i alle fall involvert, spesielt i løpet av året før Hector Whaling ble grunnlagt, da de to samarbeidet tett om å skaffe kapital og lån i London. Næss kjøpte også selv 50 000 aksjer da de ble lagt ut. Som enhver ekte gambler, finansierte han det meste ved hjelp av lån, så han var mer enn teoretisk interessert i resultatet av den første hvalfangstsesongen for det nye selskapet.

En annen Hector-aksjonær i Troutons engelske bekjentskapskrets var for øvrig John Maynard Keynes. Han investerte helt fra starten av. Det dreiet seg ikke om en stor aksjepost. Ved etableringen i 1928 tegnet han seg for 250 aksjer, hvilket

19. *Financial Times*, 21. juni 1929.

20. Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 356.

21. Næss, *Shipping*, 33.

må sees på som en symbolsk støtte. Det var en beskjedne post på Hectors aksjonærliste, og det var også en beskjedne post i Keynes egen aksjeportefølje. Men han kjøpte med årene flere aksjer, og investeringsselskapene Keynes og Trouton var involverte i hadde større aksjeposter. Trouton var for øvrig i løpende kontakt med Keynes om selskapets utvikling, så han var ingen passiv aksjonær. I dagens terminologi er det lett å se at han satt på innsideinformasjon om Hectors utvikling.²²

Denne artikkelen vil ikke gå i detalj om andre norske selskaper som vendte seg mot Londons finansmarked. Men det fortjener å bli nevnt at A/S Tønsbergs Hvalfangeri, selskapet som Hektor vurdert å kjøpe i 1927, i mars 1929 solgte noen av sine aksjer til Anglo-Norwegian Holding Co. og fulgte til en viss grad den samme strategien som Hektor.²³ Samme år tok enda et veletablert norsk hvalfangstselskap, Johan Rasmussen & Co (Rasmussen & Moe), initiativet til etableringen i London av Viking Whaling Co. Bakgrunnen var å sikre finansiering av byggingen av det store og moderne fabrikkskipet *Vikingen*. En av deres rådgivere i City var for øvrig Erling Dekke Næss. Han var blitt kontaktet av Rasmussen og Moe sommeren 1928 og besluttet da å avslutte sitt samarbeid med Trouton og Hektor. Næss ble aksjonær også i det nye selskapet – finansiert gjennom salg av sine Hektor-aksjer.²⁴

Ikke alle de norske hvalfangstselskapene benyttet seg av London-markedets muligheter, og de færreste tok skrittet fullt ut og etablerte egne britiske selskaper. Av om lag 30 selskaper som var aktive i Antarktisingsten rundt 1930, var 20 norske og 7 britiske. Fire andre nasjoner hadde også hvalfangstselskaper. To av de britiske selskapene var genuint britiske. De øvrige fem hadde ulike koplinger til Norge.²⁵ En av de mest kjente skikkelsene i bransjen, Anders Jahre, besluttet å konsentrere seg om det norske kapitalmarkedet. Det resulterte i stiftelsen av A/S Kosmos i 1928, et helt norsk selskap som dessuten ble et av de mest vellykkede.²⁶ At Jahre i andre sammenhenger i stor grad var involvert i selskaper med basis i andre land, er en annen historie.

22. Disse forholdene er nærmere redegjort for i Basberg, «Keynes, Trouton and the Hector Whaling Company».

23. En detaljert beskrivelse av den økonomiske driften av AS Tønsbergs Hvalfangeri / Anglo-Norwegian Holding Co. finnes i Tønnessen og Johnsen III, 352ff.

24. Næss, *Shipping*, 38.

25. Oversikt i *Register for hvalfangstflåten*, Hvalfangernes Assuranceforening, Sandefjord 1936. I en oversikt for 1930/31-sesongen figurerer Hektor fortsatt som et norsk selskap (fordi skipene var under norsk flagg). I tillegg til Viking Whaling Co. Ltd, nevnes Falkland Whaling Co. Ltd, Anglo-Norse Co. Ltd, Sevilla Whaling Co. Ltd og Polar Whaling Co. Ltd, som alle i betydelig grad var sammenvevet. Se også Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangst historie*, III, 353ff.

TIDLIG VEKST OG AMBISJONER

Da Hector Whaling ble grunnlagt ble det altså utstedt aksjer for £ 250 000 á £ 1. Aksjekapitalen ble økt til £ 300 000 i januar 1929, og i juli samme år ble den ytterligere utvidet til £ 600 000. I tillegg lånte selskapet £ 300 000 for å finansiere ekspansjon for 1929/30-sesongen.²⁷

Hector Whaling hadde en vellykket oppstart, og i februar 1929 skrev Hans Krogh-Hansen til Trouton at det var utrolig å se hvordan Hector-aksjene hadde «jumped up».²⁸ Den første hvalfangsts sesongen (1928/29) var en suksess, og aksjonærene fikk utbetalt 40 prosent utbytte. Ved utgangen av året kommenterte *Financial Times* selskapets årsberetning at den viste «a record of enterprise and energetic action».²⁹ Dette var imidlertid den siste gode nyhet om finans-markedene for en tid. I oktober 1929 kom aksjemarkeds-krakket, samtidig med den store ekspansjonen i hvalfangstindustrien. De påfølgende år med depresjon rammet derved også denne næringen hardt. Finansmarkedene tørket opp. Men kanskje enda viktigere; det internasjonale markedet for hvalolje og hvaloljeprisen, falt.

Hector ble ikke umiddelbart rammet av de vanskelige tidene. Et nytt kokeriskip gikk sørover for 1929/30-sesongen og optimismen rådet fortsatt. Ved generalforsamlingen i desember 1929 kunne Sir Karl Knudsen rapportere at selskapet var i «...a very favourable financial situation. Estimates of profits were exceeded, and initial results appear to have surpassed the most sanguine anticipations».³⁰ Fangstekspedisjonen returnerte med full last. Slik det var vanlig på slutten av 1920-tallet, var oljeproduksjonen blitt forhåndssolgt, og aksjonærene fikk utbetalt 23 prosent utbytte.³¹ Mens mange hvalredere bekymret seg for fremtiden, så Hector Whaling annerledes på situasjonen. Dette var tydeligvis også en periode da det var mulig å styrke sin markedsposisjon. I løpet av våren 1930 diskuterte nemlig Hectors styre mulige strategier for en videre ekspansjon. Enkelte gikk inn for investeringer *innen* Hector, mens andre – særlig Rupert Trouton, var i favør av å kjøpe andre selskaper. Hector ville da være i en bedre stilling dersom det

26. Den såkalte Jahre-gruppen, som bestod av flere selskaper (Kosmos, Antarktis, Pelagos), la planer for etablering av et britisk holdingselskap i 1929, men dette ble aldri realisert, se Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 363. Jahre ble fra slutten på 1930-tallet allikevel involvert i etablering av andre hvalfangst- og shippingselskaper blant annet i Panama, og de har dannet grunnlaget for en senere stor oppmerksomhet om hans utenlandsformue. Se Jacobsen, *Eventyret Anders Jahre*. En biografi som omtaler den omfattende skattesaken helt frem til nyere tid er Tjomsland, *Anders Jahre*.

27. Memorandum og vedtekter, 1. august 1928 og generalforsamling, 10. januar 1929 (Bugge / Dc / L001) og årsberetning for 1929; Kierulf, *Haandbok*, 1929, 639.

28. Brev fra H. Krogh-Hansen til Trouton, 23. februar 1929 (Bugge / Ea / L0039).

29. *Financial Times*, 11. desember 1929.

30. *Financial Times*, 19. desember 1929.

31. Historikk (H. Krogh-Hansen), 27. mars 1952 (Bugge / Dc / L0015).

skulle bli snakk om en større konsolidering eller sammenslåing av hele hvalfangstindustrien.³² Trouton hadde også enkelte selskaper i tankene: de tre norske selskapene A/S Ørnen, A/S Odd og A/S Atlas, kontrollert av Lars Christensen. Christensen og hans selskaper var store aktører i bransjen, noe som indikerer Troutons ambisjoner på vegne av Hector. Trouton møtte Christensen i Paris og i Norge der han foreslo en kompleks finansiell plan for Christensen om å overføre hans selskaper til Hector. Den gikk ut på at Christensen solgte 40 prosent av sine tre selskaper til London Whaling Co. – tilsynelatende et holdingselskap eiet av ham selv – for deretter å bruke pengene til å kjøpe Hector-aksjer fra Bugge og Krogh-Hansen.³³

Forhandlingene førte imidlertid ikke frem, men Christensen var, ifølge Trouton, interessert i å gå inn i et bredere samarbeid med Hector på et senere tidspunkt. En av Christensens reservasjoner skal ha vært knyttet til hans bekymring for at den norske opinionen ville være kritisk til en fusjon med et engelsk selskap.³⁴ Hector lanserte ingen andre umiddelbare planer om oppkjøp og ekspansjon.

Selv om ikke Hectors oppkjøpsplaner lyktes, var selskapet allikevel av betydelig størrelse ved inngangen til 1930-tallet. Vi har sett at om lag 30 selskaper var aktive i Antarktishvalfangsten. De fleste var norske og britiske. Ett aksjeselskap eide vanligvis et fabrikkskip eller en landstasjon og fangstbåter. Mange selskaper hadde samme dominerende eier, og ble administrert som en rederigruppe, gjerne med et disponerende selskap. I Norge var Christensen og Rasmussen de dominerende gruppene. I Storbritannia var Salvesen og Unilever ledende. Hector og de norske Hector og Hvalen, med Bugge og Krogh-Hansen som dominerende eiere, var også av de største gruppene.³⁵

DE VANSKELIGE 1930-ÅRENE

Hvalfangstsesongen 1930/31 ble den første virkelig vanskelige for Hector. Selskapet strevet med å selge oljen. Markedet var på sitt verste det påfølgende året. Sammen med de fleste andre selskaper, ble Hector enig om å la hvalfangstflåten bli liggende hjemme i 1931/32-sesongen i et forsøk på å gjenvinne balansen mellom

32. Protokoll fra styremøte i Hector Whaling, 11. april 1930 (Bugge / AC / L0002).

33. Protokoll fra styremøte i Hector Whaling, 30. april 1930 som viser til et notat skrevet av Trouton (Bugge / AC / L0002).

34. Protokoll fra styremøte i Hector Whaling, 21. mai 1930 (Bugge / AC / L0002).

35. I sesongen 1929/30 hadde Bugge-selskapene nær 8 prosent av den samlede oljeproduksjonen. Strukturen i næringen, og de ledende selskapene endret seg på 1930-tallet, spesielt etter andre verdenskrig. Nye nasjoner kom til (Tyskland, Japan, Sovjetunionen). I Norge gikk flere selskaper ut av næringen, og Jahre / Kosmos-gruppen ekspanderte til å bli blant de ledende.

tilbud og etterspørsel.³⁶ Det såkalte oppleggsåret kom til å bety varige endringer for flere selskaper. Hectors landstasjon på Deception Island ble nedlagt og aldri gjenåpnet. To av fabrikkskipene ble trukket ut av hvalfangst.

Markedet ble riktignok bedre, men også i de neste årene slet næringen med å selge oljen til akseptable priser. Igjen skulle det vise seg at Troutons forbindelser i City var viktig for Hector. I mer enn ti år hadde han vært involvert i spekulasjoner i ulike varemarkeder (*futures trading*). Kjøp av en kommende hvalfangsts sesongs oljeproduksjon kunne være en slik spekulasjon. Trouton avtalte derfor med noen av sine partnere i London, Arnold Falk og Keynes, å etablere et «syndikat» og kjøpe noe av Hectors kommende produksjon. Det ble foreslått i 1932, men ble en realitet mellom 1933 og 1936.³⁷

I løpet av disse kriseårene ble hvalfangstindustrien endret og mange selskaper ble avviklet. Krisen gjorde at nordmennene igjen vendte seg til London, denne gangen for å søke økonomisk hjelp. Flere selskaper hadde inngått kontrakter om store investeringer i tiden like før krisen hadde inntrådt. Det uten tvil sterkest rammede selskapet var Johan Rasmussen & Co. Det hadde vært involvert i kjøp av fire store fabrikkskip i disse årene. *Vikingen* var, som vi har sett, eid av et britisk selskap allerede fra starten av. To andre ble overført til britiske selskaper på grunn av de økonomiske vanskelighetene. Etter kort tid ble selskapsstrukturen ytterligere endret ved at skipene ble registrert i Panama. Dette var skattemessig gunstig og for Erling Dekke Næss, som var aktivt involvert i det hele, ble dette begynnelsen på en lang karriere som bekvemmelighetsflagg-reder.³⁸

Hector gikk ikke så langt, men det ser ut som en bevisst skatteplanlegging fikk større betydning i disse kriseårene. Den 15. september 1932 ble et nytt selskap, Hectoria Ltd, grunnlagt i London. Hectors flåte ble da overført til dette selskapet og registrert under britisk flagg. Aksjene (unntatt to eid av Hambros Bank) ble beholdt av det norske Hektor, og styret var identiske med Hector Whaling. Ordningen sørget for at Hectoria ikke ble skattlagt i Norge.

En opptatthet av skattenivået var for øvrig noe disse selskapene hadde til felles med hele skipsfartsnæringen. Gjennom 1920-årene ble det klaget på skattene, og det toppet seg under den økonomiske krisen da mange rederier slet økonomisk.

36. Dette var en meget omdiskutert og vanskelig avgjørelse siden ikke alle selskapene var enige om politikken. Resultatet ble at alle de norske og de fleste utenlandske selskapene avlyste sesongen. Et unntak var det britiske Salvesen-selskapet. Se Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 384ff.

37. «The Syndicate» er behandlet nærmere i Basberg, «Keynes, Trouton and the Hector Whaling Company».

38. Næss, *Shipping*, 41ff. Ved registrering i Panama unngikk selskapet hva Næss betegnet som dobbeltbeskatning, der det ble betalt britisk inntektsskatt av fortjenesten og aksjonærene måtte betale britisk skatt på utbytte (withholding tax).

«Vi lever under et aldeles overveldende skattetrykk», uttalte Rederiforbundets president nettopp i 1932.³⁹

Både det norske Hektor og det britiske Hector var pr. 1932 gjeldstynget, og ble innvilget gjeldsutsettelse av de største kreditorene Hambros Bank i London og flere norske banker. På generalforsamlingen i desember bemerket en av aksjonærene at situasjonen var «very miserable». En annen levnet ingen tvil om hvem som hadde skylden:

...this company is in a state of bankruptcy. What rubbish it is to talk about this company being dogged by misfortune; this company has been dogged by nothing else than bad management from start to finish.⁴⁰

Om det var markedet eller ledelsen som var årsaken til problemene kan være vanskelig å fastslå. Faktum var i alle fall at Hector ikke var det eneste selskapet som slet økonomisk i denne perioden. Det var uansett en utfordrende periode for Rupert Trouton, de øvrige ledere og aksjonærene. Gjeldsutsettelsen løp til 1936, slik at de i det minste hadde litt tid til å vurdere hvordan de skulle få selskapet på fote igjen. Heldigvis forbedret markedsforholdene seg gradvis, og tidlig i 1935 ble det lagt planer for en finansiell restrukturering av selskapet som kunne få inn mer kapital og gjøre selskapet i stand til å sende to flytende kokerier til Antarktis i 1935/36.⁴¹ Men et mye større prosjekt endret snart planleggingen.

UNITED WHALERS LTD

I mai 1935 ble Hector kontaktet av Svenska Handelsbanken om et mulig samarbeid knyttet til en ny hvalfangstekspedisjon som var under planlegging.⁴² Kontakten skulle få viktige og varige konsekvenser for Hector.

At Svenska Handelsbanken hadde interesser i hvalfangstnæringen var langt fra åpenbart, men hadde sin naturlige forklaring. Banken hadde nærmest mot sin vilje inngått en kontrakt for bygging av et nytt hvalkokeri og ni fangstbåter ved Deutsche Schiff und Maschinen Bau AG i Bremen, gjennom bankens datterselskap AB Reserva. Banken var ikke interessert i hvalfangst, men ville ta skipene som betaling for utestående gjeld som ellers var umulig å få utbetalt i penger i Tyskland. Det

39. Egeland, *Kongeveien*, 373. En fylldig gjennomgang av skatteforholdene for skipsfarten i mellomkrigstiden; 137–149 og 373–379.

40. Referat fra den fjerde ordinære generalforsamlingen i Hector Whaling Ltd, 22. desember 1932 (Bugge / Dc / L001 / 0003).

41. Protokoll fra møte i styret i Hector Whaling, 8. februar 1935 (Bugge / AC / L0002).

42. Protokoll fra generalforsamlingen, Hector Whaling, 30. mai 1935 (Bugge / AC / L0002).

dreiet seg om oppgjør for svenske obligasjoner. Bankens plan var å selge skipene til et hvalfangstselskap.⁴³

Styret i Hector var positive til «the Swedish scheme». Den norske regjeringen hadde allerede signalisert at selskapet ikke ville få tillatelse til å bruke sitt eldste kokeri på grunn av nye fangstreguleringer. Et smutthull ville være å etablere et nytt britisk selskap eid av Hector som kunne overta de tyskbyggede fartøylene. Rupert Trouton dro til Stockholm og startet forhandlinger med banken.⁴⁴

Sommeren 1935 ble det utarbeidet avtaler mellom Hector og svenskene, og Hector måtte nødvendigvis også planlegge hvordan avtalen skulle håndteres økonomisk. I juli ble verdien av Hectors aksjer nedskrevet med hele 75 prosent, fra £ 1 til 5 shilling.⁴⁵ Samtidig ble aksjonærene i Hector bedt om å godkjenne utstedelse av nye aksjer (*debenture stocks*) i Hector, slik at Hector kunne kjøpe aksjer i det nye selskapet. Det nye selskapet fikk navnet United Whalers Ltd og ble registrert i London den 4. oktober 1935. Den største aksjonæren var Svenska Handelsbanken / Reserva, etterfulgt av Hector.⁴⁶ En del av avtalen mellom Handelsbanken og Hector var også et stort lån.

Bygging ved verftet i Bremen startet høsten 1935. Det nye flytende hvalkokeriet *Terje Viken* ble sjøsatt sommeren 1936 og var klar, sammen med de nye hvalbåtene, for 1936/37-fangstsesongen. Med sine 20 638 brt. var *Terje Viken* det største hvalkokeriet som noensinne var bygget. Det viste seg også som meget effektivt. Allerede etter den første fangstsesongen kom det tilbake med en full last hvalolje og brakte fortjeneste for eierne.

Etableringen av United Whalers passet godt inn i Troutons ambisiøse planer for en utvidelse av virksomheten. Finn Bugge, i særdeleshet, møtte på sin side sterk kritikk fra andre norske hvalredere som i løpet av 1930-tallet hadde blitt tvunget til å begrense fangsten.⁴⁷

De siste årene før den andre verdenskrig var til en viss grad *business-as-usual* for Hector, og aksjonærene ble informert om at kapitalutvidelsen hadde bedret den finansielle stillingen.⁴⁸ Men medaljen hadde en bakside. Selskapet hadde pådratt seg en stor gjeld til Svenska Handelsbanken.

43. Bankens engasjement er behandlet i detalj i Hildebrand, *I omvandlingens tjänst*, 332ff.

44. Protokoll fra møter i styret i Hector Whaling, 2. april, 23. og 30. mai 1935 (Bugge / AC / L0002).

45. Hector Whaling Ltd, Prospect, 19. juli 1935 (JMK / SE / 3/91).

46. United Whalers Ltd ble stiftet med en aksjekapital på £ 350 000 i aksjer av £ 1. De største aksjonærene var Svenska Handelsbanken (155 000), Hector Whaling (65 000), Bugge og Krogh-Hansen (15 000); United Whalers Ltd, Kontrakter mm (Bugge / Dc / L0003a). Se også i detalj i Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 474ff.

47. Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, III, 475.

48. Hector Whaling Ltd, Rapporter og balanse pr. 31. juli 1936 (JMK / SE / 3/103).

DEN ANDRE VERDENSKRIG - AVBRUDD I FORRETNINGER OG TAP

Krigen førte til store endringer for hele hvalfangstnæringen. Antarktis-sesongen 1939/40 ble gjennomført for de fleste. Etter det var det, med svært få unntak, slutt. Både de norske og de britiske hvalfangstfartøiene ble rekvirert av myndighetene (regjeringen i eksil i London i det norske tilfellet) og brukt til krigsinnsatsen. Resultatet ble at alle de britiske og de fleste av de norske kokeriskipene gikk tapt.⁴⁹ For rederne betød krigen også på praktiske vanskeligheter. Kontakten mellom London og eiere og kontorer i okkuperte Norge var begrenset.

I november 1942 ble aksjonærene i Hector informert om at det ikke lenger var noen ordinær virksomhet i selskapet, alle fartøyer var under rekvisisjon, og det var ingen kontakt med det norske selskapet. Styret måtte videre beklage at de flytende kokeriene eid av søsterselskapene var gått tapt.⁵⁰ *Terje Viken* var blitt torpedert i 1941 på vei fra Glasgow til Curacao. Det var et av verdens største handelsskip senket under krigen. Et annet av kokeriene ble truffet av en torpedo og sank på en reise over Atlanteren fra USA i 1942.

Denne vanskelige situasjonen hindret ikke Hector og dets direktør Rupert Trouton i å tenke på veien videre og etterkrigs-utsiktene for næringen. I samme rapport hvor han informerte aksjonærene om tapet av skipene, skrev han:

Jeg er overbevist om at i en periode etter krigen vil etterspørselen etter hvalolje som en viktig matvare i stor grad overstige tilbudet, og vi må gjøre vårt ytterste for å sette vår organisasjon i en slik stilling at vi kan spille en rolle for å møte denne etterspørselen, selv om det innebærer en midlertidig reduksjon i inntjeningen. Jeg er overbevist om at i å ta et langt snarere enn et kortsiktig perspektiv, vil vi ha støtte fra et stort flertall av våre aksjonærer.⁵¹

Rupert Trouton var, spesielt i siste del av krigen, sterkt involvert i hvordan hvalfangsten skulle bli gjenoppbygget. Spesielt brukte han selvfølgelig sin energi på hvordan Hector skulle gjenvinne sin posisjon.

Frem til kokeriskipene gikk tapt ble aksjonærene utbetalt utbytte, og verdien av aksjene i Hector holdt seg høy.⁵² Etter torpederingene ble det forsikringsoppgjøret som gjorde det mulig å planlegge for gjenoppbygging etter krigen. Til tross for

49. Om den andre verdenskrig og hvalfangsten, se Tønnessen og Johnsen, *Den moderne hvalfangsts historie*, IV, 97ff.

50. Hector Whaling Ltd, styreformannens regnskapsrapport, 25. november 1942 (JMK / SE / 3/186 og JMK / SE / 3/190).

51. Hector Whaling Ltd, styreformannens uttalelse om regnskapet (oversatt fra engelsk), 25. november 1942 (JMK / SE / 3/186).

52. Brev fra Trouton til Keynes, 20. august 1941 (JMK / SE / 5/229).

tapene kjøpte også Hector flere aksjer i United Whalers Ltd. I 1943 var eierandelen kommet opp i 72 prosent.⁵³

1950-TALLET - NY VEKST OG TILBAKEGANG

1945 ble på mange måter en ny start for hvalfangsten. Landstasjoner ble gjenåpnet på Sør-Georgia og nye fabrikkskip og hvalbåter ble bygget. Hector fortsatte sin satsing på pelagisk hvalfangst. Det tapte *Terje Viken* ble erstattet av *Balaena*, levert av Harland & Wolff i Belfast i 1946 til United Whalers Ltd. Dette selskapet var nå fullstendig kontrollert av Hector, og de to fusjonerte i 1953. Hector vurderte også å starte opp igjen hvalfangst på Deception Island, men dette skjedde aldri.

Krigens slutt førte også til en endring i forholdet mellom Hektor og Hector Whaling. Uroen og den økonomiske snuoperasjonen på 1930-tallet hadde ført til «noe kompliserte økonomiske ordninger» mellom de ulike selskapene.⁵⁴ I 1946 ble det avtalt, etter vanskelige forhandlinger, å si opp den opprinnelige avtalen (*Trading Agreement*) mellom Hector og Hektor. Hector og Hectoria Ltd ble også slått sammen dette året.⁵⁵ Forholdet til Norge ble allikevel opprettholdt når det gjaldt enkelte deler av virksomheten. De to norske skipsreder-familiene Bugge og Krogh-Hansen forble aksjonærer i Hector Whaling, selv med en neste generasjon ved roret.

Årene fram til midten av 1950-tallet var gode år for de fleste hvalfangstselskaper, Hector inkludert. *Balaena* var det viktigste aktiva i selskapet, og i flere år presterte ekspedisjonen blant de beste. Som Rupert Trouton hadde spådd under krigen, var det god etterspørsel etter hvalolje, og prisene var høye. Men på siste halvdel av 1950-tallet, var det klare tegn til overkapasitet i bransjen. De europeiske hvalfangstselskaperne begynte å redusere sine Antarktiske operasjoner.⁵⁶

Hector trakk seg ut i 1960 og flåten ble solgt til Japan. Selskapet ble så overtatt av britiske Clan Line Steamers Ltd. Dette var en del av det mye større britiske Commonwealth Shipping Co. Ltd, administrert av Cayzer, Irvine & Co. Ltd, et selskap som hadde vært en stor aksjonær i Hector gjennom 1950-tallet.⁵⁷

KONKLUSJON

Denne artikkelen kaster nytt lys på et selskap som hadde sin opprinnelse i et norsk hvalfangstselskap (Hektor) i 1910. Fokuset er på slutten av 1920-tallet, da flere nor-

53. Hector Whaling Ltd, Rapport og balanse pr. 31. juli 1943 (JMK / SE / 3/192).

54. Brev fra Hector Whaling Ltd til The Chief Cashier, Exchange Control, Bank of England, 20. mai 1946 (Hektor / mage / L0001).

55. En detaljert redegjørelse for det svært komplekse forholdet mellom de ulike selskaper; Historikk (H. Krogh-Hansen), 27. mars 1952 (Bugge / Dc / L0015).

56. Basberg, «A Crises that Never Came», 198ff.

ske hvalfangstselskaper gikk inn i Londons finansmarked for å finansiere videre ekspansjon. Dette var det også Hektor gjorde i 1928 da Hector Whaling ble etablert som et holdingselskap. Avgjørende for denne prosessen var Rupert Trouton som i 1925 hadde giftet seg inn i den norske Bugge-familien, hovedeieren i Hektor. Trouton kunne umiddelbart bruke sin posisjon i City der han blant annet samarbeidet med den kjente økonomen John Maynard Keynes og den senere norske eksilrederen Erling Dekke Næss for å bistå i etableringen av Hector. Han synes også å ha hatt store ambisjoner for selskapet. Hans planer for oppkjøp av andre norske hvalfangstselskaper og dermed skape en konsolidert bransje, har ikke tidligere vært behandlet i den historiske litteraturen om næringen.

Historien om Hector Whaling kaster også lys over det populære fenomenet å etablere holdingselskaper eller *free standing companies* i London. Dette eksempelet viser hva som er allment anerkjent som det viktigste formål og begrunnelse for slike selskaper; deres evne til å reise kapital i City. Når det gjaldt hvalfangstselskapene spesielt, har vi også vist at etableringene var politisk motivert i den forstand at de kunne bringe fordeler i forbindelse med konsesjonstildelinger og vilkår. Det ser derimot ikke ut til at etableringene – i hvert fall ikke fra starten av – var skattemotiverte. Da de økonomiske nedgangstidene for alvor satte inn rundt 1930, kan slike forhold ha blitt viktigere. For noen ble da også London et midlertidig stoppested på vei til Panama og andre bekvemmelighetsflagg.

REFERANSER

Arkiver:

Vestfoldarkivet, Vestfoldmuseene; N. Bugge AS arkiv (A-1326), AS Hektor arkiv (A-1582) og Hectoria Ltd arkiv (A-1584).
John Maynard Keynes arkiv (JMK), The Arcive Centre, Kings College Library, Cambridge.

Andre kilder:

Årsregnskap og årsberetning for AS Hektor, i *Haandbok for norske obligasjoner og aktier*, publ. Carl Kierulf & Co A / S, Oslo (Grøndahl) 1910-1960.

57. Det norske selskapet A/S Hektor og de ulike Bugge-selskapene ble drevet videre. Hektor var i noen år etter krigen fortsatt et rederi, men virksomheten ble etter hvert overført til andre selskaper som var eiet eller kontrollert av Bugge-familien. Etter hvalfangstepoken ble i 1970 Bugge en pioner innen offshore forsyningskip. Fra slutten av 1970-tallet ble aktiviteter flyttet til utlandet, og shippingvirksomheten ble gradvis avviklet. A/S Hektor ble formelt oppløst i 1985. Selskapet A/S NR Bugge ble avviklet i 2004 (Innledningskapitler i N. Bugge A/S arkiv, A/S Hektor arkivet).

Publisert litteratur:

- Basberg, B.L. 2013. «A Crises that Never Came: The Decline of the Antarctic Whaling Industry in the 1950s and 1960s», *The Mariner's Mirror* (The Society for Nautical Research), vol. 99, 2-2013, 196–211.
- Basberg, B.L. 2017. «Keynes, Trouton and the Hector Whaling Company. A Personal and Professional Relationship», *Business History*, vol. 59, 4-2017, 471–496.
- Birley Roberts, B. 1966. «Rupert De Burgh Trouton – Obituary», *Polar Record*, vol. 13, 84-1966, 357–358.
- Egeland, J.O. 1973. *Kongeveien. Norsk skipsfart fra århundreskiftet til den annen verdenskrig*, I og II, Oslo (Aschehoug).
- Hart, I.B. 2006. *Whaling in the Falkland Islands Dependencies 1904-1931. A History of Shore-based Whaling in the Antarctic*, Newton St. Margarets (Pequena).
- Hildebrand, K-G. 1971. *I omvandlingens tjänst. Svenska Handelsbanken 1871-1955*, Stockholm (Esselte).
- Hodne, F. og O.H. Grytten. 2002. *Norsk økonomi i det 20. århundre*, Bergen (Fagbokforlaget).
- Jackson, G. 1978. *The British Whaling Trade*, London (Adam & Charles Black Ltd).
- Jacobsen, A.R. 1982. *Eventyret Anders Jahre*, Oslo (Oktober).
- Næss, E.D. 1981. *Shipping – mitt liv*, Oslo (A/S Hjemmet Fagpresseforlaget).
- Orbell, J. 2004–2016. «Sir Edward Adolphe Sinauer de Stein», *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford (Oxford UP).
- Thonstad Sandvik, P. 2018. *Nasjonens velstand. Norges økonomiske historie 1800-1940*, Bergen (Fagbokforlaget).
- Tjomsland, A. 2013. *Anders Jahre – hans liv og virksomhet*, Sandefjord (Tjomsland Media).
- Tønnessen, J.N. og A.O. Johnsen. 1959–70. *Den moderne hvalfangsts historie*, I-IV, Oslo / Sandefjord (Aschehoug / Norges hvalfangstforbund).
- Wilkins, M. og H. Schröter (red.). 1998. *The Free-Standing Company in the World Economy 1830-1996*, Oxford (Oxford University Press).